

діяльність економічної одиниці, у тому числі у формі фінансової звітності, а їх предметом — достовірне й повне розкриття такої інформації. Ефективність взаємодії суб'єктів фінансового звітування залежить від дотримання певних принципів, зокрема: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації та свобода її обміну, об'єктивність, вірогідність, повнота і точність інформації; законність її одержання, використання, поширення та зберігання.

Реалізація пропозиції щодо запровадження у науково-практичний вжиток поняття «фінансове звітування» з урахуванням особливостей та композиційної структури інформаційної системи, яку воно називає, сприятиме розвитку й удосконаленню методології, методики та організації ведення обліку, складання фінансової звітності, її перевірки і підтвердження незалежними зовнішніми аудиторями, а головне, використанню як інформаційної основи прийняття ефективних управлінських рішень користувачами.

Кириленко В. Б.,
*канд. екон. наук., доцент кафедри обліку кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ФАКТОРИ, ЩО ОБУМОВЛЮЮТЬ ЗМІНИ В АУДИТІ РИЗИКІВ БАНКІВ

Протягом останніх років ситуація та відношення до аудиту в Україні істотно змінилися. Ці зміни мають технологічний і правовий характер. Переважна більшість аудиторів розцінюють ці зміни як негативні, оскільки з відміною обов'язкового аудиту для більшості суб'єктів підприємницької діяльності звузилось коло потенційних клієнтів, підвищилась конкуренція між аудиторськими фірмами, що призвело до зниження доходності цього виду підприємництва. Треба прийняти до уваги і те, що вказані труднощі спонукали аудиторів до пошуку нових форм обслуговування клієнтів, підвищення якісного рівня аудиторських послуг, та сприяли очищенню аудиторського загалу від випадкових людей, які ставили прибутковість понад професійні стандарти. В цей період справді відбулося зниження попиту на традиційні (для Укра-

їни) аудиторські послуги, а саме — підготовку аудиторського висновку стосовно звітності замовників (аудит річного звіту). Однак в той же час відчувається наростаюча потреба в послугах нового типу, до яких можна віднести проведення аудиту за міжнародними стандартами, трансформація звітності українських підприємств і банків до міжнародних стандартів, консультаційні послуги у сфері управління економікою підприємств, економічний аналіз, впровадження комп'ютеризованих систем бухгалтерського обліку та деякі інші.

Про те, що потреба в послугах міжнародного аудиту зростає, свідчить хоча би те, що кількість міжнародних аудиторських фірм в Україні, як і кількість зайнятого в них персоналу не зменшилась. Також, незважаючи на велику кількість програмного забезпечення для бухгалтерських потреб, проблема автоматизації обліку стала ще більш гострою.

Окремо треба звернути увагу на швидкий і триваючий розвиток банківських технологій, особливо ДБО (дистанційно-банківського обслуговування), що значно ускладнює дії аудиторів. Останні два-три роки привели до радикальних змін у способах доведення, аутентифікації, верифікації й обробки банківської інформації і даних, що використовуються в банківській діяльності. Разом з тим, як через упровадження цих технологій, так і через утворення множинних каналів зв'язку між кредитними організаціями, їхніми клієнтами, процесинговими центрами й іншими організаціями в банківській сфері відбуваються істотні зміни в структурі ряду типових банківських ризиків. Це пов'язано з появою принципово нових факторів, що обумовлюють зміни в профілях ризиків банків (у даному випадку мова йде тільки про п'ять ризиків: операційному, правовому, ліквідності, репутаційному і стратегічному). Три найважливіші фактори можуть бути описані так:

а) комп'ютерні технології, використовувані в банках, у принципі переводять чинені ними операції в «віртуальну форму», причому операції тому і виявляються віртуальними, що існують тільки протягом окремих проміжків часу й у конкретних електронних пристроях і каналах зв'язку, тобто тільки «тут і зараз», крім того, вони більш не зв'язуються з «фізичними» первинними документами;

б) гарантії вірогідності регулярної банківської звітності, формованої з віртуального простору, стають проблематичними, при цьому основна складність полягає в практичній неможливості переконатися у вірогідності цієї звітності без використання таких

технологій контролю, що по своїй складності і необхідній технічній оснащеності не уступають власне банківським;

в) будь-які технологічні нововведення, пов'язані з комп'ютеризацією бізнесу, застосуванням телекомунікаційних систем, і перехід до роботи через відкриті системи (якою є Інтернет) ускладнюють і в загальному випадку підвищують банківські ризики, а виходить, можуть знижувати надійність і стійкість банків, так само як довіру до них і банківської системи в цілому з боку клієнтів.

Результатами дії першого фактора є порушення порядку виконання основних банківських операцій (помилки програмного забезпечення, операціоністів і клієнтів, невідповідності вимогам бухгалтерського обліку і т.д.), комп'ютерні шахрайства, розкрадання банківських засобів, несанкціоновані проводки, проблеми підтвердження й авторизації здійснення операцій, залежність від компаній-провайдерів і т.д. Усе це вносить вклад у компоненти операційного, правового, репутаційного ризиків і ризику ліквідності.

Другий фактор приводить до проблематичності забезпечення адекватного контролю над здійсненням банківських операцій, істотному підвищенню вимог до процесів і забезпечення внутрішньобанківського контролю й аудита, значному ускладненню наглядово-інспекційних процедур (з боку НБУ) і т.п. У додатку до технології наслідком є ускладнення компонентів правового і репутаційного ризиків.

Нарешті, через третій фактор у розглянутому випадку виникає необхідність у застосуванні спеціальних і досить складних мір захисту внутрішньобанківських систем для забезпечення інформаційної безпеки (у відношенні банківських і клієнтських даних). Виникає невизначеність цілого ряду юридичних аспектів (особливо в умовах порожнього правового поля електронної комерції в Україні).

Важливим моментом у проведенні внутрішнього аудиту є всебічна оцінка ризик-менеджменту банку. Комерційні банки мають складну багаторівневу систему ризиків. Ризики, з якими стикаються різноманітні функціональні підрозділи банку, досить часто суттєво відрізняються. Перед практичними працівниками постає завдання сформулювати систему управління банківськими ризиками, до якої входять механізми їхньої профілактики й диверсифікації, пристосовану до реальних умов діяльності кредитних установ. У практиці розвинених країн цю систему реалізує внутрішній аудит. Усі ці питання повинні бути досліджені. Необхідно розробити відповідні правові документи та методичні вказівки.